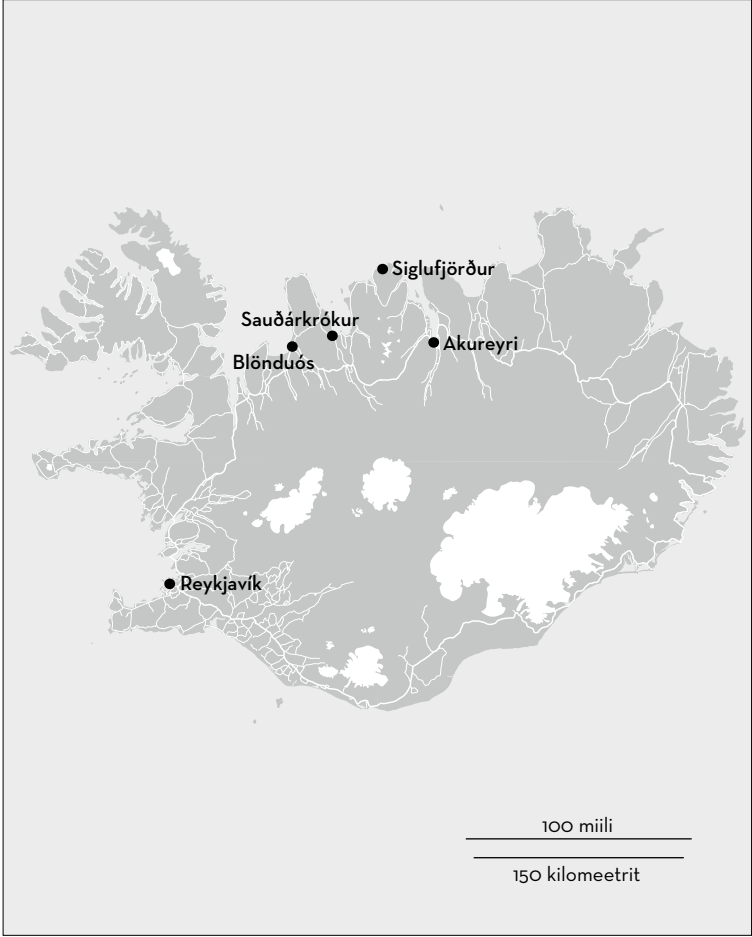

„Astu mu lilleaeda, must öö!
Nüüd, mil kõik õied on surnud,
ei igatse ma kaste langemist ...“

„Sügis“,

Jóhann Jónsson (1896–1932)

● Reykjavík

● Blönduós

Sauðárkrókur

● Akureyri

● Siglufjörður

100 miili

150 kilometrit

PROLOOG

Väike tüdruk sirutas käed välja ja seejärel juhtus kõik nii kiiresti, et ta ei jõudnud isegi karjatada. Raskusjõud võttis üle ja ta lihtsalt kukkus.

Meri ja kaljud oli sealsamas, otse ta ees.

Ta oli veel liiga väike, et lähenevat surma ära tunda.

Neem, rand, tuletorn, teda ümbritsev imedemaa – see kõik oli olnud tema isiklik mängupaik.

Ja siis tabas ta keha all ootavaid rahne.

ESIMENE OSA

SURMA EELMÄNG

I

See oli pilt, mida Ásta Káradóttir ei suutnud iialgi unustada, ehkki oli selle nägemise hetkel alles laps – või siis oligi see tema suutmatuse põhjus.

Ta oli hetkel, mil see juhtus, olnud oma pööningukambris. Uks oli kinni, aknad samuti ja õhk toas umbseks muutunud. Ta oli istunud aknast välja vahtides vanal voodil, mis kriuksatas iga kord, kui ta öösel külge keeras. Oli väga võimalik, lausa tõenäoline, et tema meenutustesse sellest päevast olid tasapisi imbunud ka mõned teised killud lapsepõlvemälestustest. Kuid nähtu – kohutav sündmus, mille tunnistajaks ta oli olnud – ei lahkunud temast hetkekski.

Ta polnud sellest kunagi kellelegi rääkinud.

Ja nüüd oli ta pika maapao järel tagasi tulnud.

Oli detsembrikuu ja kerge lumi, õhuke kõike kattev kiht, tuletas meelde, et jõulud pole enam kaugel. Lõunast kohale sõites oli vihma udutanud ja ilm olnud võrdlemisi soe. Tuuleklaasi puhtana hoidmiseks töötav küttesüsteem oli auto sisemuse muutnud peaaegu talumatult palavaks.

Ásta oli probleemideta leidnud tee Reykjavíki kesklinnast välja, sõites üles Ártúnsbrekkasse, jättes selja taha linna, kus elu oli nagu vilets seks: parem kui mitte midagi, kuid üsna napilt. Ehkki muidugi ei kavatsenud ta seda täielikult hüljata. Ta kavatses hüvasti jätta monotoonse reaalsusega: armetu keldrikorruse korteri kuuekümnne kaheksale ruutmeetrile mahutatud klaustrofoobia ja pimedusega. Mõnikord tõmbas ta kardinad

sünge hämaruse tõrjumiseks eest, kuid see andis jalakäijatele rahvarohkel linnatänaval võimaluse akendest sisse piiluda, ta tulekuid ja minekud jälgida ning alla tema poole vahtida, nagu öelnuks ta keldris elades ja kardinaid eest tõmmates lahti õigusest privaatsusele.

Siis olid veel mehed, keda ta mõnikord nädalalõppudel koju tõi, kui selleks tuju tuli. Mõned neist tahtsid tuled põlema ja kardinaid ette tõmbamata jätta – kõigi nähes seksida.

Ta oli veel noor, vaid mõned aastad üle kolmekümne, ja ehkki ta teadis väga hästi, et esimene noorus on möödas, oli ta väsinud ajutiste töötuste ja öövahetuste lõputust kurnavast rutiinist; tüdinud abirahade või miinimumpalga peal kuidagiviisi hakkama saamisest ja linna keskel üürikorteris elamisest.

Ta oli oma sihtkohta jõudmiseks sõitnud läbi Islandi läänepoolse osa ja kõrge mäekuru, mille kaudu pääseb põhja, kuni Skagi poolsaare ja Kálfshamarsvíkini välja. Ta polnud kunagi kavatsenud tagasi tulla, aga seal ta siis nüüd oli, kaasas kõik need vanad saladused. Sõidule oli kulunud terve päev ja kohale jõudmise hetkeks lasus lahesopi kohal sügav õhtupimedus. Ta seisis viivu ja silmitses maja. See oli kena hoone, kahe põhikorruse, pööningu- ja keldrikorrusega. Ehkki maja oli seal seisnud aastakümneid, oli see ilmselt oma ehitusstiili üks hilisemaid esindajaid. See oli värvitud kena ja puhast valget tooni, eenduv soklikorrus oli tumehall ja ülemisel korrusel asus kaarjate piiretega rõdu. Ásta ja ta õde olid koos ema ja isaga mõnda aega pööningukorrusel elanud. Maja ehitamisel poldud millegi pealt kokku hoitud.

Alumisel korrusel, kus oli tema mäletamist mööda asunud elutuba, põles tuli ja välisust valgustas lamp. Need olid kaks ainukest valgusallikat, neemetipus seisva majaka kuma mõistagi välja arvatud. Valguse ja varju mängudes oli mingit määratlemata kergust, tuled mõjusid pimeduses ebaloomulikult eredana. Tegemist oli looduslikult kauni ja rikka ajaloo piirkonnaga, kus peitus kõikjal tänaseks lagunenud majade varemeid.

Ásta hakkas kiirustamata maja suunas astuma, ahmis endasse värsket õist õhku ja seisatas aeg-ajalt, et taevasse vaadata ja lasta langevatel lumehelvestel oma nägu kōdistada.

Välisukseni jõudes kõhkles ta enne koputamist.

Oli see ikka tõepoolest hea mõte?

Ootamatu tuuleiil saatis judinad mööda ta selga alla ja ta vaatas kiiresti ringi. Tuule vali sahin oli temas ootamatult tekitanud rahutust: tunde, nagu seisaks keegi ta selja taga.

Ásta vaatas uuesti enda ümber ringi, lihtsalt enda veenmiseks, et kedagi pole.

Teda tervitas üksnes pimedus. Ta oli üksi, valges lumes oli näha vaid ta enda jäetud jalajälgi.

Tagasi pöördumiseks oli liiga hilja.

II

„Tema poleks tahtnud, et sa siin oled,“ ütles Thóra pigem endale kui Ástale. See oli tal juba teine, ehk isegi kolmas kord sama väidet ühel või teisel moel kuuldavale tuua.

Thóra käis kuuekümnendate teist poolt, kuid polnud viimase kahekümne viie aasta jooksul suuremat muutunud. Tal oli ikka seesama neutraalne ilme, samasugune kauge pilk ja sama närvi-dele käiv näägutav hääl.

Thóra vanem vend Óskar istus elutoa kaugemas otsas klaveri taga ja üha mängis sama vaikset viisijuppi. Ta polnud kunagi eriline jutumees olnud – üritas alati kähku kohvi ära juua ja siis tagasi klaveri taha kiirustada.

Thóra näis siiski andvat endast parima, et Ásta end teretulnuna tunneks. Nad olid üritanud vanu aegu meenutada, kuid nende vanusevahe oli liiga suur, et neil väga palju ühiseid mälestusi oleks. Nende viimasel kohtumisel oli Ásta olnud seitsmeaastane ja Thóra umbes neljakümnene. Samas oli nende puhul ühine see, et mõlemad mäletasid Ásta isa, niisiis keerles osa vestlusest igati loomulikult just tema ümber.

„Tema poleks seda tahtnud,“ kordas Thóra.

Ásta noogutas ja naeratas viisakalt. „Pole mõtet sellest rääkida,“ tähendas ta viimaks. „Tema on surnud ja Reynir pakkus mulle siin olemiseks võimalust.“ Selle jättis ta mainimata, et Reynir polnud ise sellele mõttele tulnud: ta oli ise mehele helistanud ja küsinud, kas ta võiks paariks päevaks sinna tulla.

„Noh, nii see igatahes on,“ vastas Thóra.

Óskar jätkas sama meloodia mängimist; mitte sugugi halvasti, vaid väga asjatundlikult, täites nii ebamugavaid lünki vestluses.

„Kas Reynir elab aastaringselt siin?“ küsis Ásta, ehkki ta teadis ise juba vastust. Reynir Ákason oli jõuka ärimehe ainupärijana aastaid meedia huviorbiidis olnud. Ásta oli lugenud paari temaga tehtud intervjuud, milles mees väitis, et Islandil viibides tahab ta olla ainult maal.

„Enam-vähem,“ vastas Thóra. „Nüüd, mil vanameest ei ole enam meie seas, võib muidugi asi muutuda. Ma eeldan, et sa lugesid sellest paar nädalat tagasi ajalehtedest – selle kohta, et ta suri.“ Ta tasandas häält, pealtnäha lugupidamisest lahkunu vastu, kuid ta hääletoon oli pisut nõrduinud. „Meie Óskariga kavatsesime lõunasse matusele sõita, kuid Reynir ütles, et seda pole tarvis. Ja pealegi on Reykjavíki katedraal võrdlemisi väike. Lisaks ei tundnud me teda väga hästi, ta ei käinud eriti tihti siin. Ehkki isa ja poeg, ei olnud nad väga sarnased.“ Naine tegi enne jätkamist pausi. „Küllap tähendab äri ülevõtmine Reyniri jaoks palju tööd; mõelda, kõik need investeeringud. Ma ei kujuta ette, kuidas ta selle kõigeaga hakkama saab. Aga see poiss on tark.“

See poiss, mõtles Ásta. Ta ei saanud nende viimasel kohtumisel eriti palju üle kahekümne olla. Mõistagi oli ta toona seitsmese tüdruku silmis täismehena tundunud. Tark, jah, muidugi, temast õhkus kogemusi ja auahnust. Ta oli olnud innukas purjetaja, keda meri ilmselgelt võlus, täpselt nagu Ástat ennast.

„See poiss,“ küsis ta valjusti, „kui vana ta nüüd on?“

„Ma ütleks, et ligineb viiekümnele. Ehkki ise ta seda muidugi ei tunnista.“ Thóra püüdis naeratada, kuid võrdlemisi innutult.

„Ta elab endiselt keldrikorruusel?“

See ükskõikselt pillatud küsimus vuhises külma tuleiilina läbi toa. Thóra tõmbus kangeks ja oli pika hetke vait. Õnneks jätkas Óskar siiski mängimist. Ásta kiikas tema poole. Klaveriklahvide kohal küürutav mees istus seljaga nende poole. Kogu ta olekust õhkus väsimust. Ta kandis pruune koortriidest pükse ja samasugust tumesinist rullkraega pulloveri, nagu ta oli kandnud vanasti; või oli sarnaseid riideid ta mälestustes kandnud mõni teine eakas inimene.

„Meie Óskariga kolisime sinna sisse,“ vastas Thóra ja ta vastus ei kõlanud sugugi nii enesestmõistetavalt, nagu ta seda ilmselgelt plaaninud oli.

„Teie Óskariga?“ küsis Ásta. „Seal on ju kahekesi üsna kitsas.“

„Eks see ole muutus, aga selline see elu kord on. Reynir tuleb siia elama, see on ju tema maja.“ Naine vaikis hetke.

„Me oleme väga tänulikud, et saame siia kanti jääda,“ sekkus Óskar üllataval kombel vestlusse. „Meile meeldib siin kõigest hoolimata.“ Ta pöördus ja jäi Ástat ainiti silmitsema. Mehe põsed olid aukus, käed luised. Naine nägi otsekohe siirust ta ilmes.

„Kuna te mind elutuppa kutsusite, siis ma lihtsalt oletasin, et te elate endiselt siin,“ ütles Ásta ebalevalt, ehkki nende kohmetus tekitas temas vaikset lõbusust.

„Ei-ei. Me kasutame seda korterit üksnes siis, kui me kõik kolmekesi koos sööme, või siis, kui meil on külalisi. Keldri-korruse elutuba on palju pimedam, see ei ole külaliste vastu-võtmiseks nii mugav,“ naeratas Thóra.

„Kujutan ette,“ vastas Ásta. Ta teadis seda hämaras keldri-korruse korteris elamise tõttu ise ka.

„Aga ma olen teinud kõik, mis võimalik, et seal mugav oleks,“ ütles Thóra otsekui vabandavalt.

Óskar oli taas klaveri poole pöördunud ja hakanud mängima sama meloodiat.

Ásta vaatas ringi. Elutuba polnud peaaegu üldse muutunud, ehkki päris kindlasti tundus see varasemast väiksem olevat. Niipalju kui talle meenus, seisis seesama mööbel samas, kus vanastigi: vana Tudorite stiilis diivan, tumepruun puidust diivani-laud, rohmakad raamaturiulid täis Islandi kirjandust. Tuttavad lõhnad mängisid ta meeltega, tekitades mingi hoomamatu hõngu ja tunde, mis oli osa majast. Kõige erakordsemana tundus tõsiasi, et lõhn suutis äratada ammu unustatud mälestusi. Uhke mööbel tegi Ástale valusalt selgeks, kui ilmetu, kui masendav oli ta enda odav korter: rebenenud kangaga diivan, sentide

eest internetist ostetud laud ja kiiskavkollased, ammu moest läinud vanad köögitoolid.

„Loomulikult lähed sina oma vanasse tупpa pööningul,“ sõnas Thóra vaikselt.

„Tõesti?“ küsis Ásta üllatunult. Ta polnud Reyniriga rääkides magamiskohaga seonduvaid üksikasju arutanud.

„Muidugi juhul, kui sa nõus oled. Me võime su ka kuskile mujale paigutada.“ Thóra tundus pisut segadusse sattuvat. „Reynir arvas, et sa tahaksid just seal olla. Me oleme viimastel aastatel sinna igasugust kraami jalust ära pannud, aga viisime kõik kastid ja asjad teise tупpa ...“ Ta pööras korruga pilgu maha ja kõhkles. „Su õe vanasse tупpa.“

„See sobib,“ sõnas Ásta otsustavalt. „Ära sellega pead vaeva.“ Talle polnud pähegi tulnud, et ta saab kasutada oma vana tuba või lausa peab seda tegema. Arvatavasti oleks ta eelistanud mõnd teist ruumi, kuid ei tahtnud seda ütleva hakata. Ta pidi tugev olema.

„Ära saa minust valesti aru, kullake,“ ütles Thóra tema jaoks nii ebatavalise soojusega. „Ehkki ma ütlesin, et su isa poleks tahtnud, et sa siia tuled, oled sa siin alati teretunud.“

Väga suuremeelne, arvestades, et see pole sinu majagi, tahtnuks Ásta öelda, kuid pidas siiski suu. „Millega te siis nüüd siin tegelete?“ küsis ta selle asemel mitte kõige viisakamalt.

„Eks ikka enam-vähem samade asjadega ... hoolitseme maja eest. Tegemist pole enam nii palju nagu varem ja me pole enam ka nii noored. Óskar on sisuliselt majahoidja nagu vanastigi. Eks ole, Óskar?“

Mees tõsis klaveri tagant ja astus jalutuskepilt tuge otsides nende juurde. „Ju vist,“ vastas ta.

„Nagu sa isegi näed, ei ole temast enam raske töö tegijat,“ tähendas Thóra pilku kepile heites. Óskar võttis tema kõrval istet, kuid hoidis siiski distantsi. „Vigastas neil kuramuse kaljudel turnides põlve.“

„Küllap see paraneb varem või hiljem ära,“ pobises Óskar.

Ásta silmitses neid kahte ega keskendunud enam Thóra jutule. Aastad ei olnud möödunud jälgi jätmata ning vend ja õde nägid välja väsinumad ja kulunumad, kui ta oli oodanud. Ta mõtles endamisi, et neist jäi mulje, nagu hakkaks neil kõigest villand saama.

„Ja ta hoolitseb nii palju, kui ta haige põlv lubab, tuletorni eest. Võttis selle su isalt üle.“

Ásta tundis end korraga tohutult ebamugavalt. Seda tuli vahel ette. Ta tõmbas sügavalt hinge ja sulges silmad, sundides end aeglaselt hingama.

„Kullake, kas sa oled väsinud?“ küsis Thóra.

See küsimus üllatas Ástat. „Ei. Sugugi mitte.“

„Kas ma vaatan sulle midagi hamba alla? Ma teen Reynirile kogu aeg süüa, kui ta siin on. Mõistagi saaks ta ka ise enda eest hoolitsemisega hakkama, aga ma püüan ikka väheke pingutada. Tegelikult pole tal meid ju enam tarvis, ta võiks meid välja visata ja lasta meil endal vaadata, kuidas me hakkama saame.“ Ta naeratas. „Ma ei taha öelda, et ta seda tegema hakkaks, aga võiks, kui tahtma peaks ...“

„Täna,“ ütles Ásta, kui oli enesekindluse tagasi saanud. „Ma sõin tee peal ühe võileiva. Sellest peaks piisama.“

Keegi kolkis kõvasti uksele ja Ásta võpatas. Vanaldane paar seevastu ei paistnud üllatuvat.

„Ma mõtlesin, et Reynir tuleb alles homme õhtul?“ küsis Ásta.

„Temal pole kombeks koputada,“ ütles Óskar.

„Küllap on see siis Arnór,“ tähendas Thóra end püsti ajades.

Ta vend istus liikumatult, pilk kaugusse suunatud, ja hoidis oma põlve, küllap seda, mis oli viga saanud, näol veidi vabandav ilme. „Kas sa mäletad Arnórit?“ küsis ta vaikselt.

Ásta naeratas vanale mehele soojalt – kummaline, et ta teda vanaks pidas, ehkki ta oli napilt seitsmekümne tuuris. Välja nägi ta igatahes vanem, ta silmist puudus sära, mis oli seal kunagi olnud.

Óskar oli talle alati meeldinud. Mees oli tema vastu kena olnud. Ta oli neil õhtutel, mil söögiks oli kala, enne magamaminekut

alati tüdruku ärklituppa klaasi piima ja mõned küpsised toonud. Ta teadis, et ehkki nad elasid merele nii lähedal – või siis just selle tõttu –, ei olnud väike Ásta kunagi suutnud kala süüa. Ta mäletas iiveldustunnet, mis teda söögilaual kala nähes alati valdas.

„Aitäh sulle,“ ütles ta Óskarile, ehkki oli tegelikult kavatsenud üksnes jaatavalt vastata, öeldes, et muidugi mäletab ta Arnórit.

„Aitäh sulle?“ kordas Óskar küsivalt, ise endiselt põlve hoides ja naise poole kummardudes, nagu oleks ta valesti kuulnud ja sooviks nüüd kindel olla, et see enam ei kordu.

Ásta tundis, kuidas ta nägu punetama hakkas – asi, mida tuli ette üliharva.

„Vabandust, ma üksnes mõtlesin vanadele aegadele, tead küll. Sa töid mulle alati piima ja küpsiseid ... Aga jah, ma mäletan Arnórit.“

Arnór elas lähedal asuvas talus. Ta oli Heidari poiss, ehkki nüüd oli ta muidugi niisama palju poiss kui Reynir ise, kuigi oli temast kümme aastat noorem. Ásta nägi teda vaimusilmas: temast endast mõned aastad vanem, pikka kasvu ja priskevõitu, alati häbelik ja kohmakas. Õed olid teda tihti näinud, kuid poiss ei käinud nendega kunagi mängimas. Ehk oli tema meelest nooremate laste, eriti veel tüdrukutega, tobe mängida; või siis oli ta lihtsalt häbelik.

Naisele tundus, et Óskari silmad löid korraks särama. Mees silmitses teda soojalt ja langetas siis pilgu. „Sa siis mäletad teda?“ küsis ta. Ja lisas: „Tore, et sul on kõik nii hästi läinud.“

Ásta naeratas vastuseks. Nii hästi läinud? mõtles ta ja leidis, et tema küll seda seisukohta ei jaga. Paistis olevat üsna selge, et mehel polnud mingit ettekujutust monotoonsest elust, mis teda selles nüruses Reykjavíki korteris ootas; pidevatest pingutustest üksluisusest välja rabelemise ja oma eluga kuskile jõudmise nimel. Oli õhtuid, mil ta tundis diivanil lamades ja akna taga haigutavasse pimedusse vahtides masendust, jälgides tänaval kiirustavaid inimesi ja tundes, kuidas elu temast mööda läheb, soovides meeletult omaenese korterist välja murda:

aken puruks lüüa ning kriibitu ja veritsevana läbi klaasikildude roomata. Siis ta vast tunneks lõpuks midagi ja see oleks parem, kui üldse mitte midagi tunda.

„Kas ta elab endiselt samas kohas?“ Naine kuulis esikust kostvat jutukõma: Thóra ja ta külaline rääkisid omavahel.

„Oo jaa. Ta võttis mõne aasta eest, isa surma järel, talu üle. Heidar, puhaku ta rahu, oli selleks ajaks juba vana mees. Arnór hoolitseb ka Reyniri hobuste eest. Ja on meile siin, eriti tuletorni juures, palju abiks. Mina peaksin olema majakavaht, aga nagu sa ise näed, ei ole minust enam trepist käijat. Ta on tubli mees,“ võttis Óskar oma jutu rõhutatud hääletoonil kokku.

Ásta tõstis Thóra ja Arnóri elutuppa astudes pilgu ja nägi vanema naise seltsis noort, pikka kasvu saledat meest. Palju ei puudunud, et ta polekski teda ära tundnud; ta märkas sarnasust särava naeratuse taga üksnes seetõttu, et teadis, kes tulija on. Temast oli saanud kena mees – kunagist kohmakat poisikest, keda Ásta mäletas, oli raske ära tunda.

„Tere, Ásta,“ ütles ta enesestmõistetava reipusega, nagu oleks naist alles eelmisel päeval kuskil, näiteks väljas neemel, näinud. Varem oli ta olnud vaikne ja kõhklev, õed oli tema ümber askeldanud ja sekeldanud. Nüüd oli ta enesekindel. „Rõõm sind näha,“ ütles mees.

Naine sirutas tema poole astudes käe välja, eeldades, et mees vastab samaga. Selle asemel sai talle osaks kallistus. Mehe embus oli nii soe, et ta reageeris sellele Arnórit tahtmatult endale lähemale tõmmates. Siis, taibates, mida ta teeb, taganes ta ebakindlalt.

Ta silmitses saabujat kohmetult ja ütles peaaegu sosinal, ise ebalevalt naeratades: „Rõõm sindki näha.“

Kuid Arnór seevastu ei paistnud end üldse ebamugavalt tundvat. Ta seisis liikumatult paigal, sellal kui naine niheles ega teadnud, kuhu pilku pöörata.

Ta mõtles, et peaks ehk midagi mehe isa kohta ütleva, kaastunnet avaldama, kuid otsustas siis seda mitte teha. Tal polnud aimugi, millal Heidar surnud oli või mis asjaoludel, niisiis poleks

see siiralt kólanud. Ta enda isa oli samuti tükk aega enne tema ja Arnóri taaskohtumist surnud. Ehk võis neid kahte surma lugeda teineteist tasakaalustavaks? Ei tema ega Arnór pea neist rääkima hakkama.

Mees vaatas Óskari poole. „Mul on tööriistad kaasas, kas läheme ja vaatame tuletorni akna kähku üle? See tuleb ruttu ära parandada.“

„See läks eilse halva ilmaga katki,“ ütles Óskar Ástale, et siis Arnóri poole pöörduda. „Muidugi, ehkki minust pole erilist abi.“

„On parem, kui sa siiski kaasa tuled. Mul on vaja, et sa näitaksid, mida teha,“ vastas Arnór nii viisakalt, et Ásta peaaegu uskus, et ta on siiras, ehkki ta arvas, et mees ei tahtnud lihtsalt Óskari tundeid riivata.

Kaks meest lahkusid ja jätsid Ásta ja Thóra sõnatuina elutuppa seisma.

„Ma vist lähen üles ja heidan magama,“ tähendas Ásta viimaks, kui vaikus oli liiga piinlikuks muutunud. Ta võttis oma kohvri.

„Hea küll,“ nõustus Thóra. „Pööningutrepp ...“

Ásta ei lasknud tal lõpetada. „Ma tunnen teed,“ ütles ta raskelt.